

Begrebet »anklage« i artikel 6 er et selvstændigt konventionsbegreb. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i sin praksis defineret »anklage« som en officiel tilkendegivelse fra den kompetente myndighed over for en person, der indeholder en beskyldning om, at den pågældende har begået et strafbart forhold.

I tilknytning hertil har Domstolen ved sin fortolkning af udtrykket »forbrydelse« navnlig lagt vægt på, hvorvidt de bestemmelser, der udgør grundlaget for forfølgningen, i det pågældende retssystem henregnes til strafferetten eller anses for at være af disciplinærretlig, forvaltningsretlig eller anden ikke-strafferetlig karakter. Der lægges endvidere vægt på karakteren af den pågældende forseelse, navnlig om der er tale om overtrædelser af forskrifter, der påhviler bestemte persongrupper, eller overtrædelser af almene normer, der gælder for enhver. Endelig lægges der vægt på karakteren og intensiteten af den sanktion, der kan blive tale om at ikende. Den faktisk ikendte sanktion er således ikke i sig selv afgørende. Domstolen har ofte tilkendegivet, at der lægges mest vægt på de to sidstnævnte kriterier.

Det er ikke afklaret i konventionspraksis, om forbudet mod selvinkriminering i artikel 6 er til hinder for, at administrative myndigheder fortsætter behandlingen af en civil sag, f.eks. med henblik på at meddele et forbud eller et påbud, og i forbindelse hermed anvender oplysningspligter under trussel om straf mv., selv om der er blevet indledt strafforfølgning i anledning af samme forhold, f.eks. for udøvelse af virksomhed uden overholdelse af relevant lovgivning. I det omfang oplysningerne vedrører det eller de forhold, der har givet anledning til strafforfølgning, er det imidlertid nærliggende at antage, at den »anklagede« kan påberåbe sig forbudet mod selvinkriminering i artikel 6.

Forbudet mod selvinkriminering i artikel 6 kan derimod ikke antages at være til hinder for, at administrative myndigheder pålægger en person at tilvejebringe oplysninger, der kan inkriminere andre personer.

Det er ikke afklaret i konventionspraksis, om og i hvilket omfang juridiske personer kan påberåbe sig retten til ikke at udtale sig og forbudet mod selvinkriminering. Det skal dog bemærkes, at det følger af Domstolens praksis, at juridiske personer i hvert fald i et vist omfang i andre sammenhænge kan påberåbe sig artikel 6, herunder den såkaldte uskyldsformodning, retten til en rettergang inden en rimelig frist og retten til en adgang til en domstol.

På den baggrund kan det ikke udelukkes, at Domstolen vil lægge til grund, at også juridiske personer

kan påberåbe sig retten til ikke at udtale og forbudet mod selvinkriminering. Det kan i den forbindelse tilføjes, at EF-domstolen ved dom af 15. oktober 2002 (C-238/99P m.fl., Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl.) i den pågældende sag lader et selvinkrimineringsforbud gælde i forhold til juridiske personer, jf. dommens præmis 279 ff.

Selvinkrimineringsgrundsætningen har i en række tilfælde været behandlet af de danske domstole og er i et vist omfang lovfæstet i dansk ret. I retsplejelovens regler om strafferetsplejen er der således fastsat regler om, at en sigtet eller tiltalt ikke har pligt til at udtale sig om det eller de forhold, som sigtelsen eller tiltalen omfatter.

Hvad angår politiets afhøringer i forbindelse med efterforskning af strafbare forhold, fremgår det af retsplejelovens § 752, stk. 1, at en sigtet, inden vedkommende afhøres af politiet, udtrykkeligt skal gøres bekendt med sigtelsen og med, at vedkommende ikke har pligt til at udtale sig. Ved afhøringer i retten finder retsplejelovens § 752 tilsvarende anvendelse, jf. § 754. Under rettens behandling af en straffesag skal tiltalte spørges, om vedkommende er villig til at forklare nærmere om de forhold, som tiltalen angår, jf. retsplejelovens § 868 og § 928.

Endvidere fremgår det af retsplejelovens § 171 om vidnepligt, at pligt til at afgive forklaring som vidne i retten bl.a. ikke foreligger, hvis forklaringen antages at ville udsætte vidnet selv for straf eller tab af velværd.

Uden for strafferetsplejen er der derimod ikke fastsat generelle lovbestemmelser om forbudet mod selvinkriminering, men det kan i lovgivningen på de enkelte forvaltningsområder være lagt til grund, at administrative myndigheder må afstå fra at benytte oplysningspligter, hvis der på tidspunktet for benyttelsen er mistanke om strafbare forhold.

Som eksempel på lovforarbejder, hvor dette synspunkt er afspejlet, kan bl.a. nævnes § 1, nr. 2 i L 62 af 27. oktober 1999 om ændring af lov om luftfart (vedtaget som lov nr. 346 af 17. maj 2000), der giver Statens Luftfartsvæsen adgang til at få oplyst, hvem der på et hvilket som helst tidspunkt har været ansvarlig for operationen af et luftfartøj. I Trafikministeriets bemærkninger til bestemmelsen anføres det, at bestemmelsen ikke kan anvendes, hvis der på det tidspunkt, hvor anmodningen fremsættes, er mistanke om, at ejer eller bruger selv har gjort sig skyldig i strafbart forhold i forbindelse med den pågældende flyvning.

Der henvises i det hele til betænkningens side 65ff.